

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน:

กรณีเขื่อนปากมูล

ผู้เขียน

นางสาวจตุพจน์ รัฐกิจรุ่งโรจน์

ปริญญา

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธ์ วงษ์บูรณาวาทย

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน: กรณีเขื่อนปากมูล” มีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนกรณีเขื่อนปากมูล (2) เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนกรณีเขื่อนปากมูล และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางอื่นๆ ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนกรณีเขื่อนปากมูล

วิธีการศึกษาเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากสองทางด้วยกันคือ จากข้อมูลแหล่งปฐมภูมิ อาทิ การสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ อาทิ เอกสาร ตำราทางวิชาการต่างๆ รวมถึงข้อมูลเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า “อินเทอร์เน็ต”

ผลการศึกษาพบว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนมีสาเหตุหลัก 4 ประการคือ (1) เกิดจากแนวคิดของการพัฒนาที่ว่า “คนส่วนน้อยต้องเสียสละเพื่อคนส่วนใหญ่” (2) เกิดจากความอ่อนด้อยของระบบราชการและกลไกอำนาจของรัฐ (3) เกิดจากการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ และ (4) เกิดจากการเข้ามาขององค์กรพัฒนาเอกชน

โดยทั้งนี้สาเหตุใน 3 ประเด็นแรกข้างต้นนั้นเป็นผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย นักวิชาการ แกนนำกลุ่มชาวบ้านปากมูล และที่ปรึกษาสมัครคนจน ทำให้ผลการศึกษาที่มีความแตกต่างจากสมมุติฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ส่วนสาเหตุหลักประการที่ (4) นั้นเป็นผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

แกนนำกลุ่มชาวบ้านที่สนับสนุนรัฐและเขื่อนปากมูล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามในกลุ่มตัวอย่างข้างต้นนี้ได้ให้การยอมรับสมมุติฐานการศึกษาไว้ในระดับหนึ่ง

การจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนกรณีเขื่อนปากมูล จากผลการศึกษาพบว่ารัฐมีการจัดการความขัดแย้งโดยยึดหลักยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า “หลักการแบ่งแยกแล้วปกครอง” โดยใช้วิธีการต่างๆ คือ (1) การใช้สื่อ (2) ยุทธศาสตร์จัดการความขัดแย้งโดยกลุ่มชาวบ้านที่สนับสนุนรัฐและเขื่อนปากมูล (3) การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ (4) การใช้กำลังเจ้าหน้าที่ของรัฐจัดการกับกลุ่มชาวบ้านปากมูล (5) ขบวนการมีดกัญญาคูคามกลุ่มชาวบ้านปากมูล และ (6) กลไกราชการท้องถิ่นกับการจัดการความขัดแย้ง ภายใต้หลักการแบ่งแยกแล้วปกครองทำให้ผู้บริหารประเทศระดับสูงได้หาวิธีการต่างๆ เพื่อใช้จัดการความขัดแย้งอีกทางหนึ่งคือ (1) การใส่ร้ายป้ายสีกลุ่มชาวบ้านปากมูล และ (2) การแยกสลายมวลชน ทางด้านกลุ่มชาวบ้านปากมูลมีการจัดการความขัดแย้งใน 2 แนวทางคือ (1) การสร้างพันธมิตรหรือแนวร่วม และ (2) การชุมนุมประท้วงและการยื่นหนังสือ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าไม่มีความแตกต่างจากสมมุติฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

แนวทางอื่นๆ ในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยนักวิชาการ แกนนำกลุ่มชาวบ้านปากมูล และที่ปรึกษาสมัชชาคนจน เสนอให้มีการทบทวนแนวคิดของการพัฒนาที่ “คนส่วนน้อยต้องเสียสละเพื่อคนส่วนใหญ่” และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ให้มากขึ้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีการยอมรับสมมุติฐานการศึกษาไว้ในระดับหนึ่งเท่านั้น และผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) แกนนำกลุ่มชาวบ้านที่สนับสนุนรัฐและเขื่อนปากมูล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพบว่าไม่ต้องการให้องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือใครก็ตามที่ไม่ใช่ชาวบ้านในพื้นที่เข้าไปแทรกแซงในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและเสนอให้ชาวบ้านจัดการความขัดแย้งกันเอง

ทั้งนี้มีการยอมรับสมมุติฐานการศึกษาไว้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งผลการศึกษานี้คาดหวังว่าจะทำให้สังคมไทยได้ทราบถึงข้อมูลของปัญหามากยิ่งขึ้น และสามารถเข้าใจถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้บนพื้นฐานของข้อมูลและข้อเท็จจริงของแต่ละฝ่าย โดยเฉพาะหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการความขัดแย้งกรณีเขื่อนปากมูลสามารถนำข้อมูลบางประการจากผลการศึกษาไปประกอบการจัดการความขัดแย้งได้โดยปราศจากการใช้ความรุนแรงระหว่างกันได้ในอนาคต

Pak Mun Dam supporting villagers front, and the government officials involved. However, the above-mentioned samplings have, to some extent, been in accordance with the hypothesis.

Regarding the management of the conflict between the state and people, the study findings revealed that the state tried to solve the problem with policy of “discrimination and administration” through various tactics. For instance, the state resorted to take on the following tactics: (1) mass media, 2) mob dispersing, 3) force of law, 4) force of government officers, 5) underground threats, and 6) local government officials strategic manipulation. Under such discrimination and administration strategy, the top-ranking administrators had tried the following means to manage such conflict: (1) making a fault charge against the Pak Mun villagers and (2) dispersing the public gathering. While the Pak Mun villagers managed the conflict in two ways: (1) making an alliance or front with, and (2) protesting and submitting ultimatum. In this case the findings are not different from the hypothesis as stated earlier.

Besides, in managing the conflict between the state and people the academician, the Pak Mun villager front, and the consultant of the Assembly of the Poor recommended the government authority to review the concept and logic of development, “The minority have to sacrifice for the majority”. In addition, villagers’ participation should be emphasized. This sampling group seemed to agree with the hypothesis to some extent. And the sampling group of the Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT), the Pak Mun Dam supporting villagers front and the involving government agency did not want any external involvement, like the NGOs, the academicians, or government officials, except for the villagers. Yet, it is suggested that the conflict has to be managed by the villagers themselves; and the hypothesis is partially recognized.

Owing to this study, it is expected that Thai societies will know more about causes of the problem and understand better the conflict between the state and people, based on the actual facts of the two sides, especially organizations concerned with management of the conflict in Pak Mun Dam. Some of the study findings can be used for managing the conflict in the future without any sort of violence between the two sides.